

Tillväxt- rapport

2023

.....
En ekonomisk analys av
idéburna aktörer i välfärden

Famna

Tillväxtrapporten bygger på Famnas medlemmars årsredovisningar. I årets rapport, som är den 15:e i ordningen, ingår 93 av Famnas 103 medlemsorganisationer. Eftersom en stor del av Famnas medlemmar är stiftelser och ideella föreningar finns inte årsredovisningarna hos Bolagsverket. Den årliga sammanställningen som Famna gör är därmed unik och finns inte tillgänglig någon annanstans.

Rapporten är ett viktigt bidrag till analysen av hur den idéburna välfärdssektorn utvecklas. För att skapa ytterligare förståelse för sektorns tillväxt och förutsättningar för tillväxt, har sammanställningen kompletterats med andra uppgifter och data såsom politikerundersökningar och statistik över kommuner och regioners köp av välfärdstjänster.

Sammanfattning

- **De totala intäkterna** för Famnas medlemmar har ökat i löpande priser från 9,0 miljarder till 9,4 miljarder, men minskat i fasta priser från 7,9 miljarder till 7,6 miljarder. För första gången sedan 2008 gick omsättningen i löpande- och fasta priser åt motsatt håll. Orsaken till detta var den kraftiga inflationen under 2022.
  - **Tillväxten** för Famnas medlemmar gick även den åt skilda riktningar beroende på om mätningen gjordes i nominella eller reala priser. I nominella priser har Famnas medlemmar ökat sin omsättning med 6,8 procent, medan i reala priser har omsättningen minskat med 1,0 procent. Detta syns även i den övergripande trenden från 2012, där tillväxten i löpande priser visar en positiv utveckling, medan tillväxten i reala priser uppvisar en negativ trend.
  - **Antalet anställda** skiljde sig inte särskilt mycket mellan 2021 och 2022. Dock ser man en förändring i könsfördelningen då antalet kvinnor minskat med 4,2 procent medan antalet män ökat med 8,0 procent. Denna förändring återspeglades dock inte i Famnas medlemmars styrelser, där fördelningen var fortsatt jämn.
  - **Under flera års tid** var Famnas medlemmar beroende av ett positivt finansnetto för att gå med vinst. 2022 bröts trenden då resultatet med finansnetto var 307 miljoner och utan finansnetto 36,6 miljoner. Detta var en ökning av vinstmarginalen från 2,7 procent 2021, till 3,3 procent 2022.
  - **Tillväxtrapporten visar också** skillnader i resultat, inkomstkällor och tillväxt beroende på hur stor organisationen är sett till omsättning. Större organisationer har tenderat att vara mer beroende av verksamhetsintäkter, medan mindre organisationer har haft en större andel intäkter från bidrag och övriga intäkter. Även tillväxttakten har skiljt sig beroende på organisationernas storlek.
  - **Det avslutande kapitlet** visar även hur kommuner och regioners köp av välfärdstjänster har ökat med nästan 50 procent sedan 2012, och att politikerna i dessa kommuner och regioner är positiva till att stärka förutsättningarna för civilsamhället.
-

Om rapporten

Underlaget till Tillväxtrapporten 2023 utgörs av årsredovisningar för 2022 från 93 av Famnas 103 medlemmar. Eftersom de tio medlemmar som saknas omsätter ungefär 1,3 procent av Famnas medlemmars totala omsättning, bedöms detta bortfall inte påverka den totala bilden nämnvärt.

När nya organisationer blir medlemmar tillförs senaste verksamhetsårets och även näst senaste verksamhetsårets uppgifter till databasen. Om Famna exempelvis får en ny medlem som omsatte 100 miljoner kronor år 2022 räknas även 2021 års omsättning med. Det innebär att omsättningen för 2021 då blir högre än vad som angavs i 2021 års Tillväxtrapport. Tillväxten mäts alltså genom att jämföra de befintliga medlemmarnas omsättning det senaste året med samma organisationers omsättning föregående år och påverkas inte av att Famnas medlemsantal växer årligen.

Resultatet för respektive år bygger dock på uppgifterna för dem som är medlemmar för året, och summan påverkas således av att fler organisationer blir medlemmar. Beräkningen av vinstmarginal utgörs av årets resultat dividerat med årets omsättning. Eftersom det är relationstal påverkas inte kvoten av antalet medlemmar.

Nytt för årets rapport är att vissa tidsserier redovisas i både löpande- och fasta priser. Detta för att illustrera eventuella effekter av inflation.

Externa källor för kompletterande uppgifter anges löpande i noter.

Tack

Famna tackar Johan Sverker, PwC, Sara Karlberg, PwC, Anders Malmsten, Malmsten Media, och Anton Hull, Pasadena Studio. Sara har tillsammans med Johan samlat in och gått igenom medlemmarnas årsredovisningar. Johan har under hela processen bistått med analytisk skärpa och goda råd och Anders har bistått med extra textredigering och rapportens tonalitet. Anders har dessutom uthålligt hjälpt till att strama upp hela den unika databas som Famnas tillväxtrapporter utgår från. Anton har bistått med tillväxtrapportens nya layout och utformning.

Utän er hade det inte blivit någon rapport i år. ■

Famnas nya medlemmar

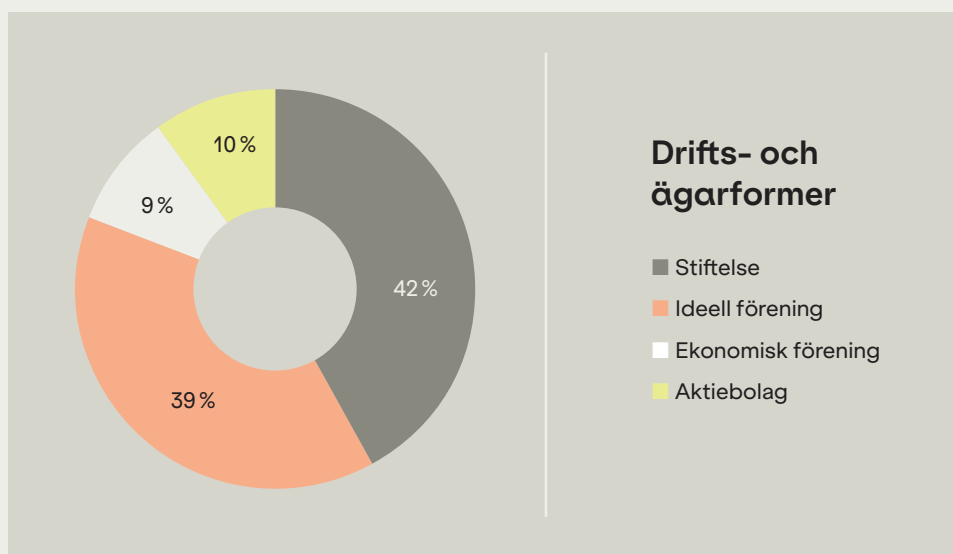
Famnas medlemsantal har vuxit från 103 till 105 medlemmar. Under året har vi välkomnat följande organisationer:

- **Betaniahemmet**
- **Compleo Individstöd**
- **Left is Right**
- **Misa Kompetens**
- **SOS Barnbyar**

Drifts- och ägarformer

Famnas medlemmar utgjordes 2022 främst av stiftelser och ideella föreningar. 81 procent av Famnas medlemmar tillhör dessa grupper, varav andelen stiftelser var något större än andelen ideella föreningar. De övriga grupperna, ekonomiska föreningar och aktiebolag, utgjorde vardera knappt en tiondel av medlemmarna. Drifts- och ägarformerna är särskilt intressanta av två skäl. Det ena är att det visar hur många av medlemmarna som är skyldiga att anmäla sin årsredovisning till Bolagsverket eller respektive länsstyrelse, vilket ger en indikation på hur unik Famnas databas är. Diagrammet visar att uppgifter från 39 procent av medlemmarna inte går att hämta från offentliga källor.

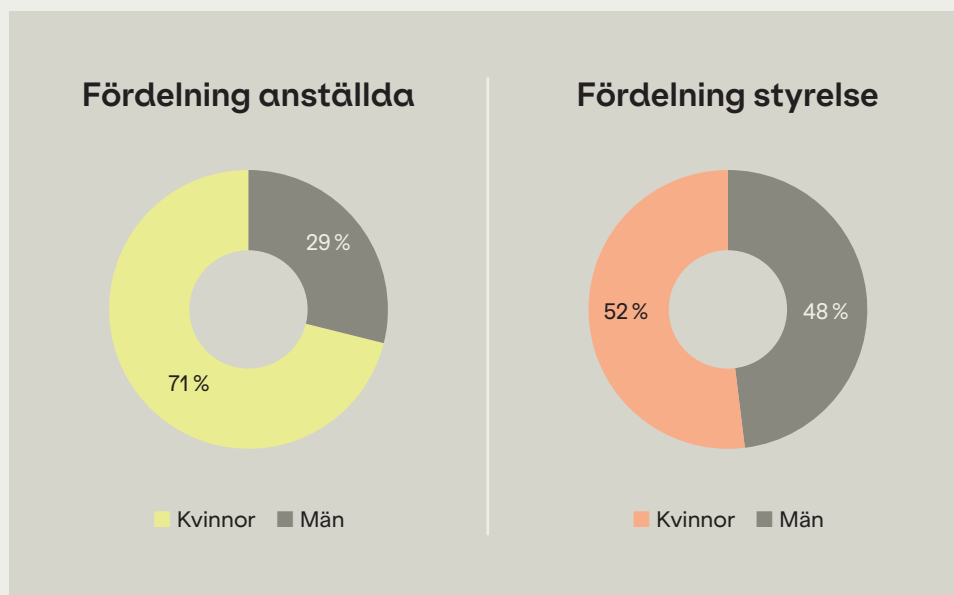
Det andra skälet är kopplad till den statistik som endast tar hänsyn till associationsform. De medlemmar i Famna som kategoriseras som aktiebolag har oftast en stiftelse, en ideell förening, eller ett samfund som huvudägare, alternativt inskrivet i sin bolagsordning att vinsten ska återinvesteras i verksamheten. Enligt den definition av idéburen välfärd, som numera är lagstadgad, likställs dessa medlemmar med ideella organisationer, men detta tillgodoses ej ifall man endast avser ägarform.¹ Det innebär att i flera statistiska underlag och rapporter finns det ingen ägarmässig skillnad mellan företag som Attendo AB och idéburna organisationer som Rädda Barnen Välfärd AB. Sektorn riskerar därav att bli snedvriden då 19 procent av Famnas medlemmar, som omsätter drygt 760 miljoner, räknas in i fel "kategori". ■

1 Statistiska centralbyrån. Finansiärer och utförare inom vården, skolan och omsorgen. Beskrivning av personal vid alternativa utförare.

Anställda och styrelser

Under 2022 minskade antalet anställda hos Famnas medlemsorganisationer till totalt 9 760 personer, vilket var en nedgång med 14 anställda jämfört med 2021. Om man jämför samma medlemsorganisationer mellan 2021 och 2022 visade det dock en ökning med 3 personer. På det stora hela kan man konstatera att Famnas medlemmar 2022 hade ungefär samma antal anställda som året innan, medianmedlemmen hade 36 medarbetare och omsatte 33 miljoner kronor.

Än mer intressant är förändringen i könsfördelning som har skett under det gångna året. Siffrorna brukar visa att tre fjärdedelar av de anställda är kvinnor, men i år har antalet kvinnliga anställda sjunkit med 4,2 procent medan männens antal har ökat med 8,0 procent. Cirkeldiagrammet visar inte skillnadens magnitud men det bör noteras att männens antal inte bara har ökat, utan att de även ersatt kvinnor hos Famnas medlemmar då antalet anställda var ungefär detsamma föregående år. Ser man till styrelseposter var fördelningen fortsatt jämn, med en liten majoritet för kvinnliga representanter.

I diagrammet på nästa sida redovisas antalet anställda och omsättningen per anställd hos Famnas medlemmar. Den vänstra axeln i diagrammet på visar antalet anställda vilket grafiskt åskådliggörs med de grå staplarna. Här ser man att de anställda nästintill fördubblats från år 2008 till 2022. Den orangea linjen beskriver omsättningen per anställd i löpande priser. Detta räknas ut genom att dela den totala omsättningen med antalet anställda. Både antalet anställda och omsättningen per anställd har ökat

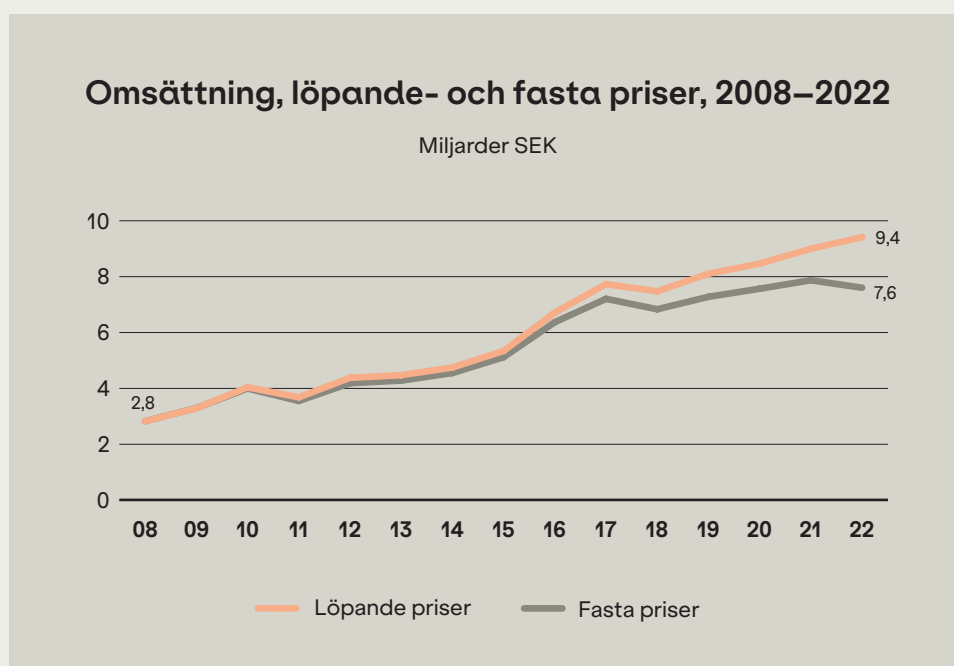
sedan 2008. Om man fokuserar på trenden från 2018 är nivån för antalet anställda relativt jämn medan omsättningen per anställd, den orangea linjen, är tydligt stigande. Skälen till detta kan variera från inflation till ökad produktivitet hos Famnas medlemmar. En felkälla skulle kunna vara att det varje år sker ett visst utbyte av medlemmar inom Famna. Det är alltså inte exakt samma organisationer som jämförs under perioden. Viktigt att poängtera är att omsättning per anställd inte ska missuppfattas med årslön per anställd. ■

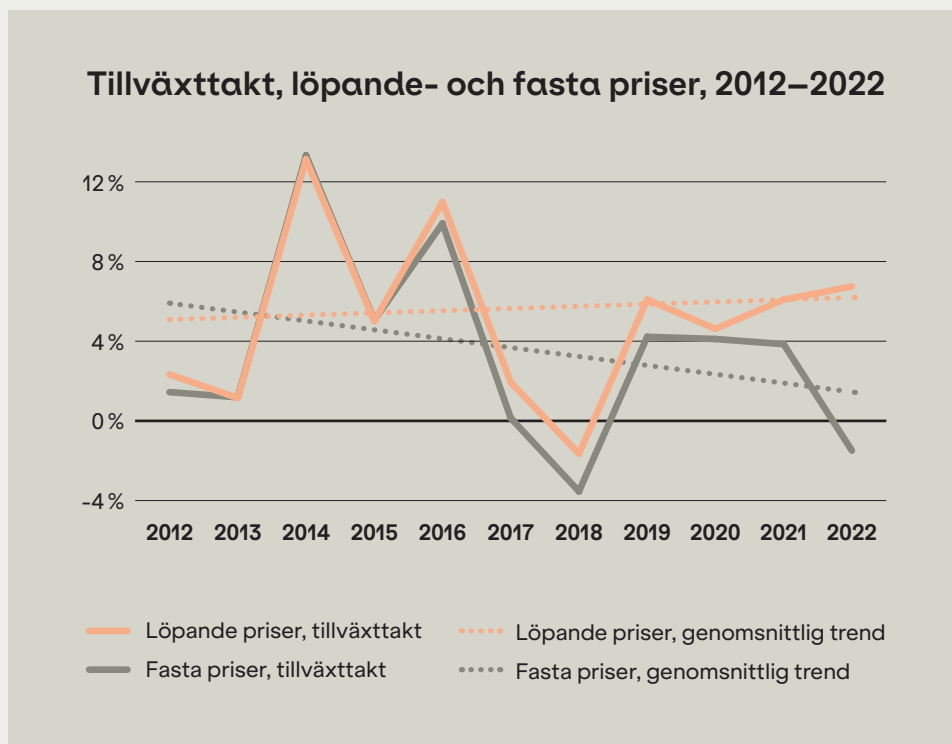

Omsättning

Omsättning är ett mått på alla intäkter som Famnas medlemmar genererat under det gångna året. 2022 var den summan 9,4 miljarder i löpande priser och 7,6 miljarder i fasta priser. Omsättningen påverkas av medlemsantalet och huruvida medlemmarnas intäkter har ökat eller minskat. För första gången sedan 2008 skiljer sig tolkningen av omsättningen i löpande- och fasta priser.

Den orangea linjen visar de löpande priserna medan den grå linjen visar fasta priser med 2008 som basår. Som grafen visar, utgår båda linjerna från 2008 då Famnas medlemmar omsatte 2,8 miljarder. Från diagrammet dras främst två slutsatser. Den ena slutsatsen är att endast mäta omsättning i löpande eller fasta priser kan ge en missvisande bild av medlemmarnas omsättning. Omsättningen i löpande priser ger sken av att öka från 2021, medan de fasta priserna tyder på en minskning. Det är lika missvisande att utesluta inflationens påverkan på Famnas medlemmars ökade omsättning som att anta att samtliga intäkter var en följd av 2022 års kraftiga prisökning. Exempelvis har inte medlemmarnas personalomkostnader följt inflationen. Tidigare, som grafen indikerar, har detta inte varit ett stort problem då inflationen varit förhållandevis låg. Den andra slutsatsen gäller till vilken grad Famnas medlemmars omsättning har växt från 2008. Summan som skiljer mellan löpande- och fasta priser är för stor för att förbise faktumet att Famnas medlemmar sett till fasta priser inte blivit drygt tre gånger större utan knappt tre gånger större, och skillnaden omfattar 1,8 miljarder.

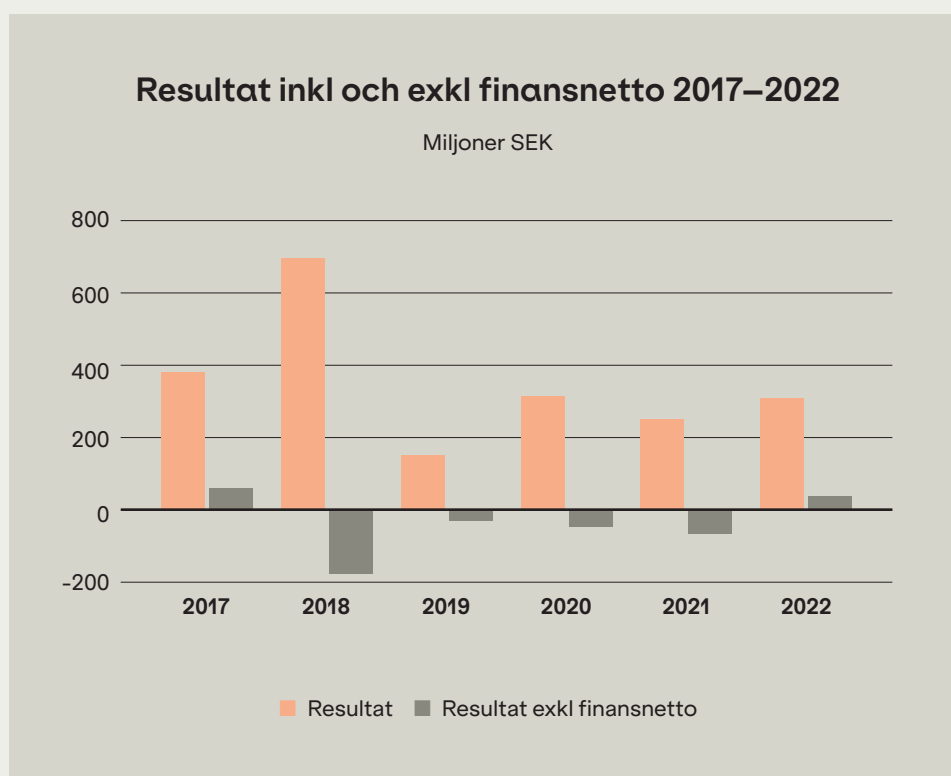

Tillväxttakten beskriver något helt annat än omsättningen för Famnas medlemmar. Tillväxttakten visar på skillnaden i omsättning jämfört med föregående år för samma medlemmar. Detta diagram tar därav inte hänsyn till om Famnas medlemstal ökat eller minskat från föregående år, utan bara om medlemmarna ökade eller minskade sin omsättning. För att utläsa diagrammet korrekt kan man tänka på samma sätt som när man utläser ett diagram för hur inflationen har förändrats. Om inflationen gått från tio procent ett år till sju procent ett annat betyder inte det att priserna har sjunkit, utan bara att hastigheten på prisökningen har minskat. Åren innan 2012 är exkluderade då tillväxttakten påverkades av att några medlemmar sålde fastigheter, vilket inte ger ett rättvisande bild av verksamhetens utveckling.

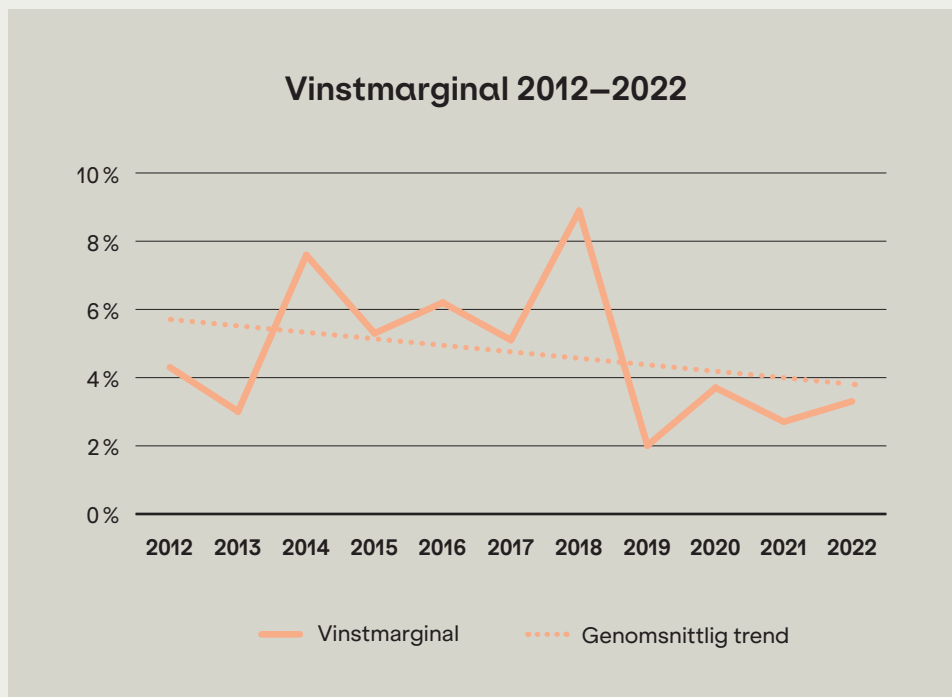
Även här skiljer sig siffrorna mellan löpande- och fasta priser. I nominella priser har Famnas medlemmar ökat med 6,8 procent 2022 och har haft en långsamt stigande trend omkring 4,8 procent sedan 2012. I reala priser är utvecklingen en annan då 2022 var första året sedan 2018 och andra gången på ett decennium då Famnas medlemmar haft en negativ tillväxttakt. Tillväxttakten tycks även sjunka årligen med cirka 0,5 procentenheter. Återigen är det viktigt att påminna om att linjerna för sig inte ger en heltäckande bild av tillväxttakten, och att det först i år på grund av den kraftiga ökningen av inflationstakten som grafen uppvisar så skilda siffror. ■

Resultat och vinstmarginal

Resultat och vinstmarginal kan tyckas vara ganska irrelevanta mått för att mäta framgång eller utveckling för en idéburen organisation, men precis som alla andra företag, behöver idéburna organisationer gå med ett visst överskott för att överleva och utvecklas. Tillika är ett överskott avgörande för att kunna investera och finansiera tillväxt samt hantera förändringar. I samhällsdebatten förväxlas ofta begreppen "vinstdrivande" och "vinstsyftande" och Famnas medlemmar drivs inte av vinstsyfte och är således "icke-vinstsyftande". Den stora skillnaden mellan idéburen och kommersiell verksamhet är att idéburna organisationer återinvesterar vinsterna i verksamheten och har inga externa ägare som kräver utdelning på insatt kapital.

2022 års resultat var ett överskott på 307 miljoner kronor vilket motsvarar 3,3 procent av den totala omsättningen. De senaste årens tillväxtrapporter har antytt att medlemmarna exklusive finansnettot, alltså inkomster och utgifter på det egna kapitalet, gått med minusresultat. Detta är som tydligast 2018 då skillnaden med och utan finansnettointäkterna var cirka 871 miljoner. Sedan dess har organisationerna varit beroende av finansnettot för att gå med vinst. Denna trend bryts 2022 då resultatet utan finansnettot innebar ett överskott på 36,6 miljoner kronor.

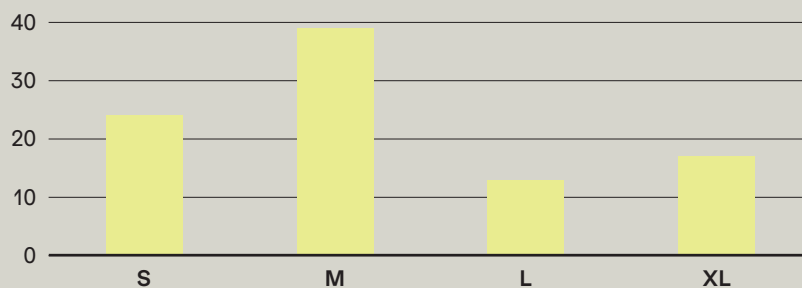
Diagrammet ovan visar vinstmarginalen hos Famnas medlemmar de senaste tio åren. Av samma skäl som nämnt tidigare i rapporten är åren innan 2012 exkluderade. 2022 var vinstmarginalen ungefär 3,3 procent vilket var en ökning från 2,7 procent 2021. Den genomsnittliga trenden (streckade linjen) visar att vinstmarginalen hos Famnas medlemmar har sjunkit med cirka 0,2 procentenheter per år. Trenden är dock, trots exkludering av åren innan 2012, influerad av de fastighetsförsäljningar som ägde rum 2014 och 2018. ■

Organisationsstorlek

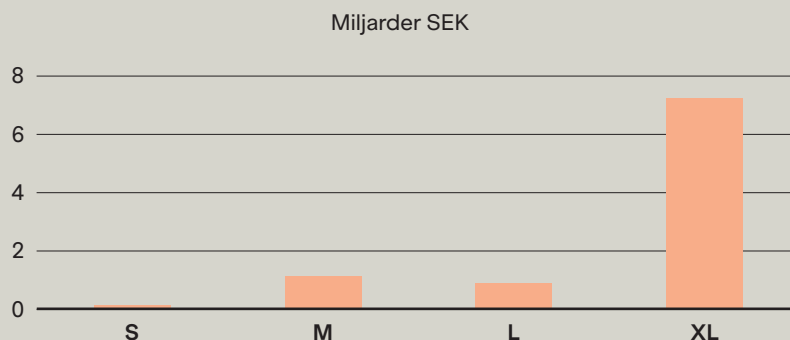
Även om Famnas medlemmar drivs av en stark värdegrund och delar flera utmaningar har alla medlemmar olika förutsättningar. Genom att dela upp medlemmarna i storleksordning efter omsättning ges en uppfattning om vad som kännetecknar varje grupp och hur grupperna skiljer sig från varandra. Uppgifterna i tabellen avser 2022, uppgifterna inom parentes är från 2021.

Organisationsstorlek	Omsättning	Antal	Andel av omsättning	Resultat miljoner SEK	Vinstmarginal
S	0–9,9 mn	24 (29)	1,5 % (1,8)	2,8 (-1,9)	1,9 % (-1,2)
M	10–49,9 mn	39 (43)	11,9 % (12,6)	6,1 (19,7)	0,5 % (1,8)
L	50–99,9 mn	13 (14)	9,6 % (10,5)	5,0 (42,2)	0,5 % (4,6)
XL	100– mn	17 (17)	77,0 % (75,1)	293,6 (190,4)	4,0 % (2,9)
Total		93 (103)	100 % (100)	307,5 (250,4)	3,3 % (2,7)

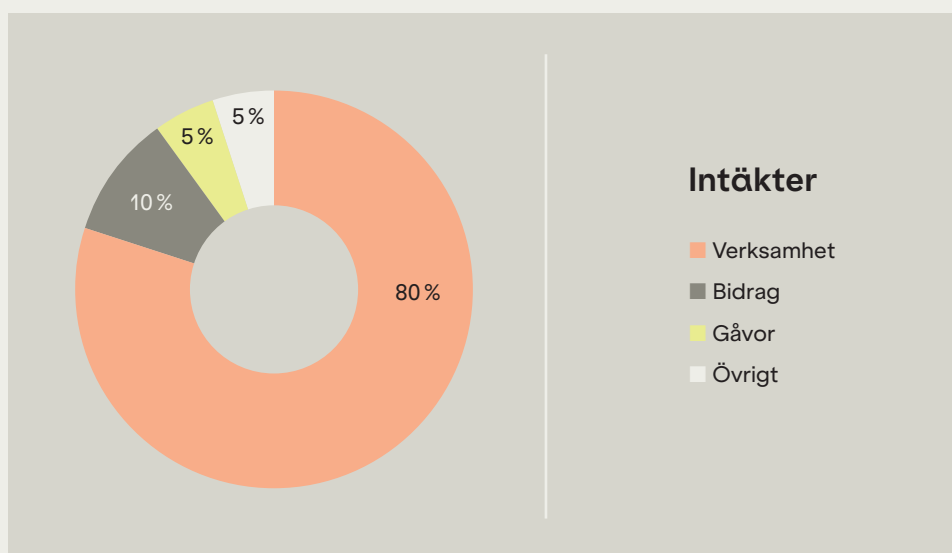
Antal organisationer efter organisationsstorlek

Omsättning efter organisationstorlek

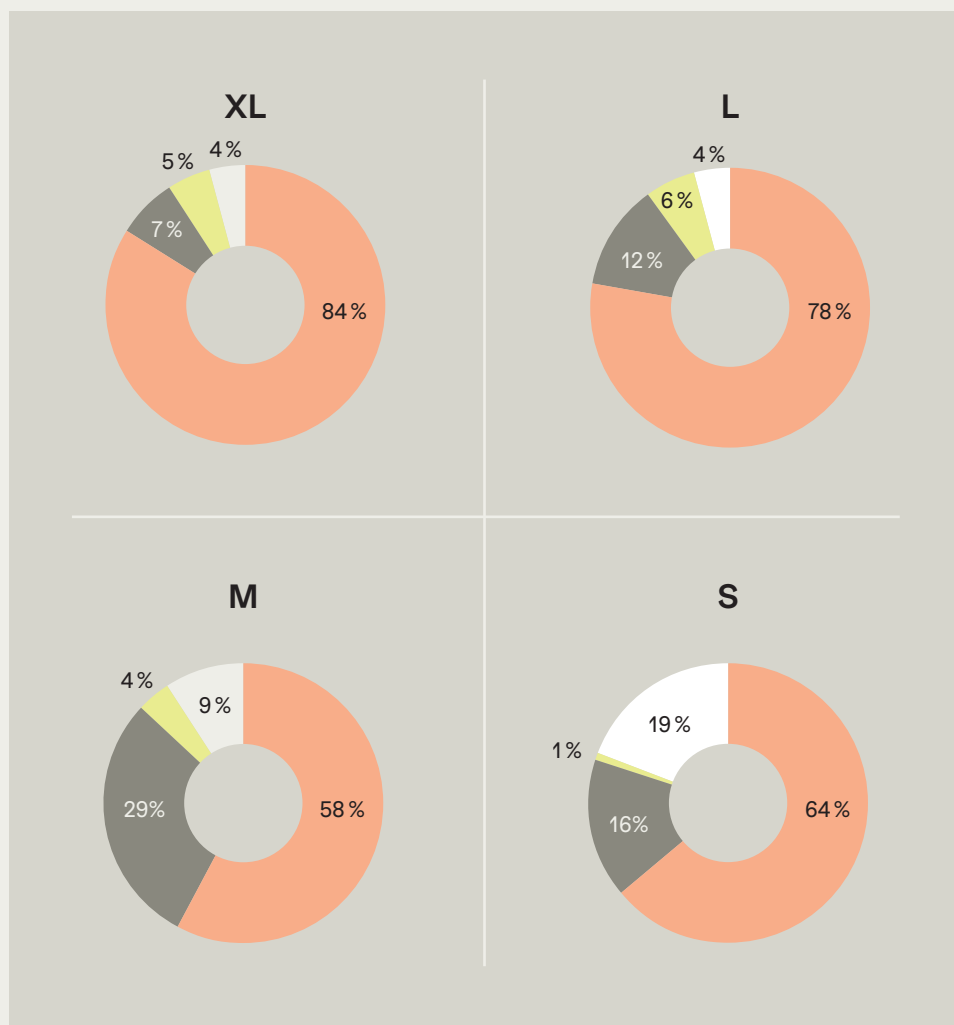

Tabellen på föregående sida bör läsas och förklaras från vänster till höger. Samtliga medlemmar är uppdelade i fyra storlekskategorier (S, M, L, XL) baserat på deras omsättning. Tabellens tredje kolumn och det första diagrammet visar att de flesta av Famnas medlemmar hör till de mindre kategorierna. Trots detta stod XL-kategorin för 77,0 procent av den totala omsättningen 2022 vilket grafiskt visas i det andra diagrammet. Det är viktigt att betona att kategoriseringen inte är heltäckande. Om en organisation minskar i omsättning finns det en risk att den byter grupp tillhörighet från exempelvis M till S, medan om en organisation som tillhörde L-kategorin 2021 ökar i omsättning kan det utmärkas i XL-kategorin 2022. Därav är tillväxt i respektive kategori inte en parameter som mäts.

Intäkterna för Famnas medlemmar delas upp i fyra kategorier:

Verksamhet, bidrag, gåvor och övrigt. 80 procent av intäkterna kommer från verksamheterna, vilket är tjänster som ofta betalas via upphandlingar eller valsysteem med den offentliga sektorn. Bidrag är generella statsbidrag som exempelvis föreningsbidrag. Denna del har vuxit de senaste åren i samband med pandemin men har nu återgått till cirka 10 procent. Gåvor kommer från privata givare och där står Stadsmissionerna för 75 procent av samtliga gåvor som går till Famnas medlemmar. Utan Stadsmissionerna skulle gåvor vara en mycket försumbar intäktskälla. Övrigt innefattar alla intäkter från fastighetsförsäljning eller annan verksamhet som inte fångas upp i de andra kategorierna.

Av cirkeldiagrammen, baserade på organisationsstorlek och inkomstkällor, går det att dra två slutsatser. Oavsett organisationsstorlek fick man betydande medel från samtliga inkomstkällor, men där inkomster från verksamhet utgjorde en större andel hos större organisationer. Det kan bero på att det är svårare för mindre organisationer att öka sina befintliga intäkter från verksamheten genom utbyggnad eller geografisk spridning. Även den administrativa bördan, som tillkommer i samband med upphandlingsprocesser, kan vara för krävande för att ens försöka.

Den andra slutsatsen gäller bidragen och dess betydelse för mindre organisationer. Andelen bidrag kan delvis hänga samman med att verksamhetsbidrag från kommuner, som är vanligare bland de mindre organisationerna, bokförs som bidrag. Bidragen är på så sätt kopplade till verksamheten, även om de inte är upphandlade eller uppstår inom ett valfrihetssystem. Intäkter som benämns som verksamhet är intäkter kopplade till en marknad där det är lättare att genom egna beslut öka sin andel och därmed tillväxten. Bidrag, även för verksamhet, är föremål för särskilda beslut som ofta är svårare att påverka för en enskild medlem.

FOKUS: XL – de 17 största medlemmarna.

Kategorin XL är intressant då den innefattar Famnas största medlemmar sett till omsättning och stod för ungefär tre fjärdedelar av den totala omsättningen och 96 procent av det ekonomiska resultatet. Det ger även en möjlighet att undersöka ifall huvuddelen av den totala tillväxten sker inom XL-kategorin eller om det snarare är övriga kategorier som står för tillväxten.

Organisation	Omsättning (Miljoner SEK)		
	2022	2021	Tillväxt
Ersta diakoni	1 652,2	1 345,2	22,8 %
Bräcke diakoni	936,6	923,5	1,4 %
Stockholms Sjukhem	781,9	769,7	- 1,6 %
Stora Sköndal	713,6	611,6	16,7 %
Stockholms Stadsmission	590,6	560,4	5,4 %
Mo Gård	382,1	346,3	10,4 %
RFSU	361,3	346,1	4,4 %
Stadsmissionens Skolstiftelse*	328,6	328,4	0,1 %
Furuboda	271,4	276,9	- 2 %
Danviks hospital	261,3	216,9	20,5 %
Göteborgs Stadsmission	212,9	216,7	- 1,8 %
Göteborgs Räddningsmission	173,3	142,7	21,5 %
Solåkraby	146,3	144,0	1,6 %
Östergötlands Stadsmission	116,8	95,9	21,9 %
Valjeviken	116,3	102,3	13,7 %
Solberga By	110,8	108,9	1,8 %
Hagastiftelsen	101,7	103,2	- 1,4 %
Summa	7 257,7	6 638,7	9,3 %

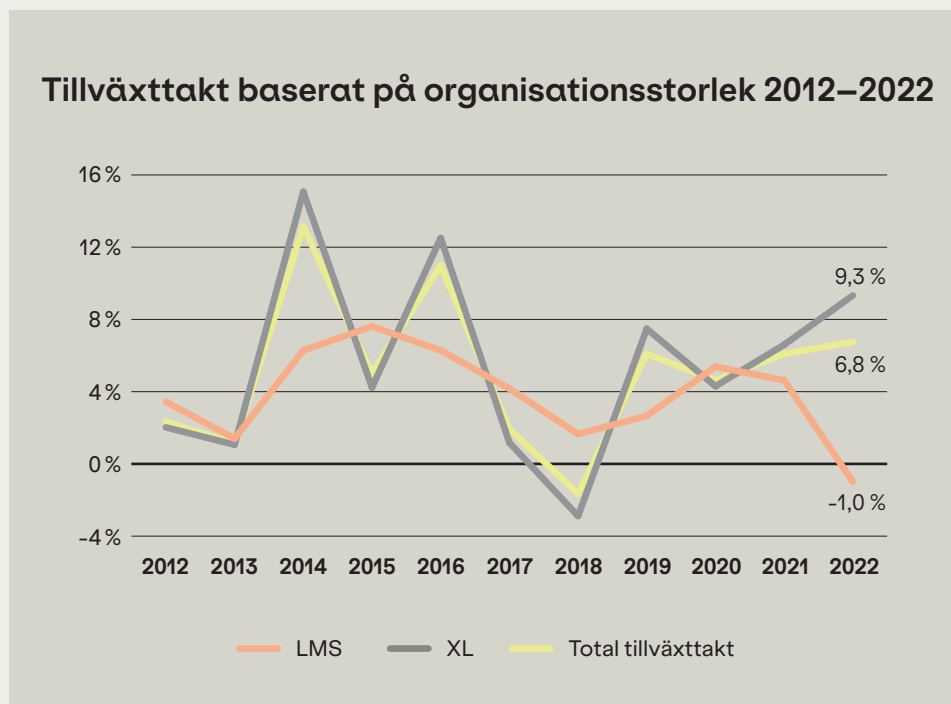
*Stadsmissionens Skolstiftelse är inte medlemmar i Famna men konsolideras av Stockholms Stadsmission. Tidigare slog man ihop organisationerna under Stockholms Stadsmissions namn men i år har man valt att separera dem.

Från ovanstående tabell är det tydligt att vissa av de största medlemmarna har vuxit kraftigt både jämfört med genomsnittet bland de största medlemmarna (9,3 procent) och genomsnittet för samtliga medlemmar (6,8 procent). Ibland hör detta samman med att de största medlemmarna äger fastigheter som vid försäljning ökar tillväxten avsevärt. Dock utgör den typen av försäljningar endast 4 procent av de totala intäkterna i kategorin,

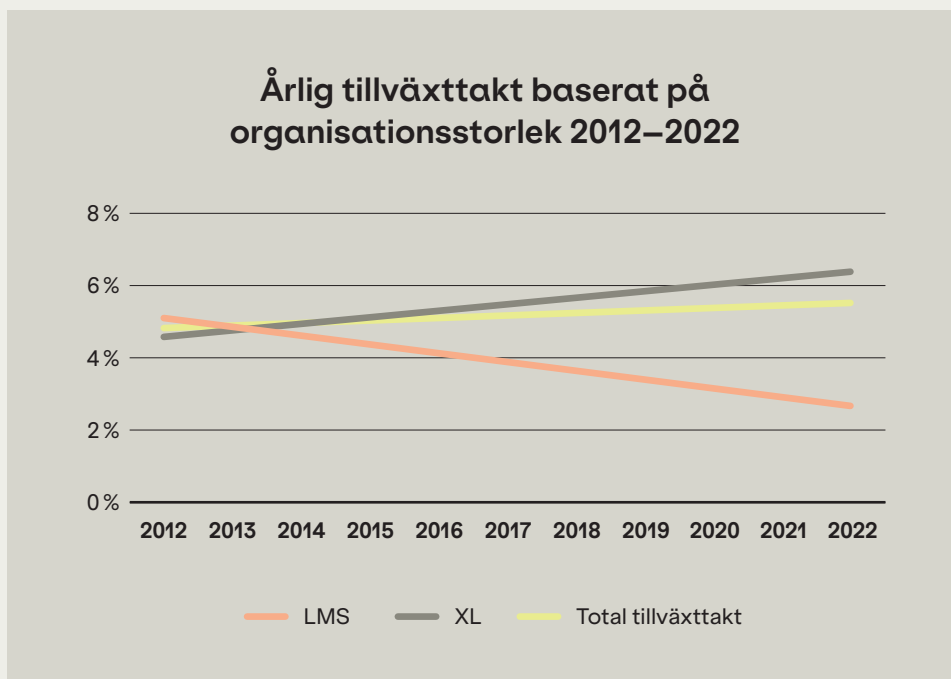
vilket indikerar att fler faktorer påverkar. Ofta är dessa förknippade med administrativa förmågor som att orkestrera upphandlingsprocesser, kampanjer eller strategisk utökning av verksamheten. Dessutom finns oftast ett eget kapital bland dessa medlemmar som fungerar som en försäkring.

Diagrammen nedan avslutar kapitlet kring organisationsstorlek och tillväxt. Här är medlemmarna uppdelade i två kategorier, XL och LMS. XL-kategorin består av alla medlemmar som har en högre omsättning än 100 miljoner per år, medan LMS (Large, Medium, Small) består av alla andra medlemmar. Tillväxten räknas ut precis på samma sätt som innan, genom att jämföra de medlemmar som omsatte mer än 100 miljoner ett år med samma medlemmars omsättning från föregående år, och vice versa för de mindre organisationerna. Tidigare lyftes problematiken med att jämföra tillväxten gruppvis då en mindre medlem som har ökat eller minskat sin omsättning byter gruppstillhörighet. Denna problematik kvarstår med undantaget att detta endast berör ett fåtal medlemmar som omsätter omkring 100 miljoner om året. Diagrammen visar också den totala tillväxttakten i löpande priser som redan redogjorts för i avsnittet om tillväxt och omsättning.

Det första diagrammet illustrerar hur den årliga tillväxten i väldigt hög grad speglar XL-medlemmarnas tillväxt. Rapporten har redan lyft att trots att XL-medlemmarna utgör cirka 17 procent av Famnas totala medlemsantal motsvarar de över tre fjärdedelar av omsättningen. Det är därför inte konstigt att den totala tillväxttakten följer XL-medlemmarnas tillväxt. Däremot är det anmärkningsvärt att linjerna vid flera tillfällen går åt olika

håll. Genom att endast observera den totala tillväxttakten för 2022, missar man faktumet att drygt 80 procent av Famnas medlemmar har gemensamt krympt jämfört med föregående år. 2018 visar att Famnas medlemmars totala omsättning minskade med 1,7 procent och glömmet det faktum att en stor majoritet av medlemmarnas omsättning ökade med 2,0 procent.

Det andra diagrammet visar den genomsnittliga årliga tillväxttakten för respektive grupp samt den totala genomsnittliga tillväxttakten. Här är det än mer tydligt hur den totala tillväxttakten påverkas av XL-medlemmarnas tillväxttakt. Även om LMS- och XL-kategorin går åt motsatt håll har de ungefär lika brant lutning (0,2 procentenheter per år) vilket ytterligare tydliggör XL-medlemmarnas påverkan på Famnas medlemmars totala tillväxt. ■

Tio2030

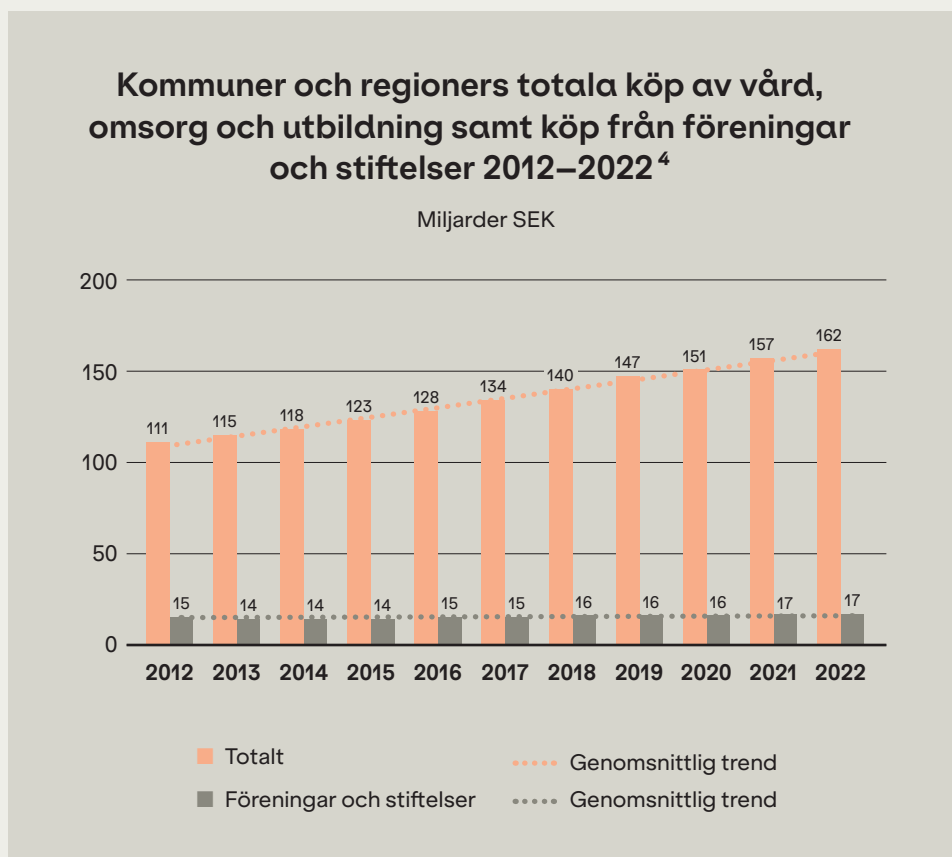
2022 markerade slutet för det femte året efter att Tio2030-målet sattes av Famnas styrelse 2018. Målet som innebär att idéburna organisationer ska stå för tio procent av välfärden i Sverige år 2030. Då som nu, är den siffran kvar på knappt tre procent.² Siffrorna i rapporten tyder på att man de senaste åren kunnat ana en viss trend. Vill man vara positiv kan man kalla trenden en stabilisering av sektorn, vill man vara negativ kan man se det som en stagnering. Självklart råder stora utmaningar för sektorn i form av tuffa upphandlingskrav, brist på nationell statistik och en allmän brist på kunskap om civilsamhället och idéburen välfärd. Samtidigt har andra sektorer inte stått utan utmaningar. Vid tiden då Tio2030-målet sattes hade inte en enda person insjuknat i COVID-19, eller fallit offer för Rysslands fullskaliga invasion i Ukraina eller funderat på om svensk militär bör insättas på våra gator för att få bukt med gängvåldet. Med detta sagt går det alltid att hitta skäl för utebliven handling eller utveckling, och idéburna organisationer må stöta på hinder och begränsningar för tillväxt, men det är de inte ensamma om.

Ett talande exempel för detta är elbilar. Elbilsproducenter väntar på att staten ska bygga fler laddstolpar innan de vill producera fler elbilar. Staten väntar på att elbilsproducenterna ska producera fler elbilar innan de spenderar pengar på laddstolpar. En av dessa måste ta initiativet, annars händer inget och gemene man och kvinna tror att man endast kan välja på bensin- och dieslbilar. På liknande sätt kan idéburna organisationer anse att förutsättningarna för tillväxt inte är tillräckliga. En av de saker som särskiljer idéburna organisationer och inte minst Famnas medlemmar är att grunden till organisationen eller verksamheten varken bygger på skyldighet eller vinstutdelning, utan på en idé om att välfärden kan utföras på ett annat sätt. Kanske är det skäl nog till att göra mer?

Diagrammet på nästa sida visar kommuner och regioners totala köp av vård-, omsorgs- och utbildningstjänster samt köp från föreningar och stiftelser mellan åren 2012–2022. Diagrammet avser endast sektorsexterna köp vilket exkluderar exempelvis regioners köp av nationell högspecialiserad vård från andra regioner, eller kommuners köp av gymnasieplatser från andra kommuner.³ Föreningar och stiftelser avser, som nämnt i rapportens inledning, endast de medlemmar vars associationsform är stiftelse eller ideell förening och utelämnar därmed en femtedel av Famnas medlemmar. En del av Famnas medlemmar erbjuder tjänster som kategoriseras som arbetsintegrerade verksamhet och syns inte i diagrammet. Effekten av detta är dock marginell, då den totala mängden köp från föreningar och stiftelser

² Statistiska centralbyrån. Finansiärer och utförare inom vården, skolan och omsorgen. Tabeller för finansiärer och utförare 2021, tabell 12.

³ Sveriges Kommuner och Regioner. Statistik och ekonomi. Köp av verksamhet.

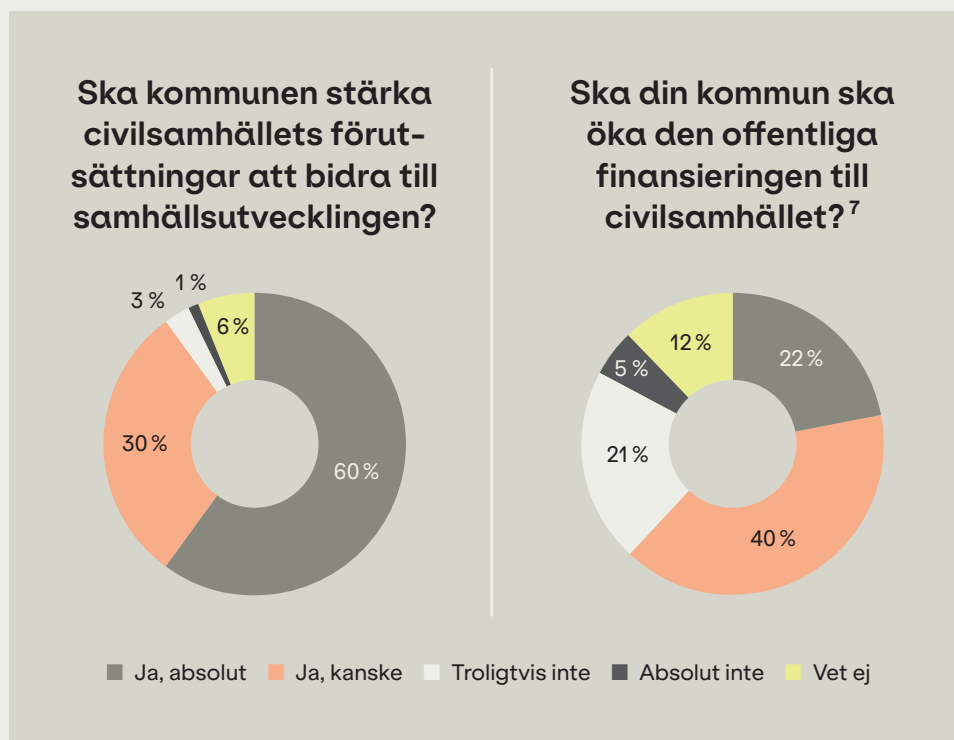
är cirka 19 miljarder.⁵ Hur som helst visar diagrammet tydligt hur de externa köpen av välfärdstjänster har ökat markant de senaste tio åren, och att detta inte haft motsvarande effekt för idéburna organisationer. Visserligen växer idéburna organisationer men köpen från privata företag ökar i en högre takt. Det finns en växande marknad där det offentliga inte förmår eller vill stå för allting själva.

Under hösten 2023 genomförde Fremia via Demoskop en undersökning där man lät 3846 kommunpolitiker svara på frågor om civilsamhället och idéburen sektor.⁶ Av resultatet framgick det att 90 procent av politikererna var positiva till att stärka civilsamhällets förutsättningar att bidra till samhällsutvecklingen, och att 62 procent var även positiva till att öka den offentliga finansieringen av civilsamhället. Även om civilsamhället och Famnas medlemmar inte är direkta synonymer är detta en indikator på att det finns en vilja hos kommun- och regionpolitiker att bidra till civilsamhällets och idéburna organisationers framväxt. Sedan råder förstas en diskrepans mellan vad politiker uttrycker och vad politiska tjänstemän faktiskt gör. Här bör Famnas medlemmar och de förtroendevalda politikerna arbeta aktivt för att vilja ska bli handling.

4 Statistiska centralbyrån. Offentlig ekonomi, Räkenskapsammandrag för kommuner och regioner, Verksamhetsindelad statistik för kommuner, Köp av verksamhet för kommuner efter region och verksamhetsområde, År 2011 - 2022.

5 Sveriges Kommuner och Regioner, Statistik och ekonomi, Köp av verksamhet.

6 Fremia, Nyheter 2023, Vad tycker kommunpolitiker om civilsamhället och idéburen sektor?

Ibland omnämns "den idéburna identiteten" som en viktig drivkraft och styrka för Famnas medlemmar, och något som både politiker och allmänhet tycks vilja se mer av inom välfärden. Men den innebär också, i vart fall för en del av Famnas medlemmar, att tillväxt är ett underordnat mål. Dessa organisationer verkar för de människor och behov som finns i närområdet. De finns där andra inte finns, och tillväxt är ett sekundärt mål för verksamheten. En annan del av Famnas medlemmar drivs av idén om att välfärden i stort kan bedrivas på ett annat sätt och vill aktivt delta i den förändringsprocessen. Ett sätt att göra det på är genom tillväxt, och att nå ut till fler personer. Statistiken ovan visar att det finns en marknad för externa välfärdstjänster, en marknad som vuxit med 50 miljarder de senaste tio åren. Det finns även en politisk vilja hos landets kommun- och regionpolitiker att stärka civilsamhällets förutsättningar. Det finns en lagstadgad definition vad idéburna organisationer är och det finns ett register för idéburna organisationer så att samtliga organisationer oavsett associationsform kategoriseras som idéburna i nationella data och statistik. Det finns sedan 1 januari 2023 möjlighet att använda sig av lagändringarna i lagen om upphandling (LOU) och lagen om valfrihetssystem (LOV) som innebär att kommuner och regioner kan reservera kontrakt enbart för idéburna organisationer. Det är fortfarande krångligare att ta sig fram med en elbil än en fossildriven bil, men det finns tillräckligt med laddstolpar för att sätta sig bakom ratten. Annars står bilen still. ■

7 Fremia, Nyheter 2023, Vad tycker kommunpolitiker om civilsamhället och idéburen sektor?

Om Famna

Famna – riksorganisationen för idéburen välfärd – startades 2004 av åtta organisationer efter ett gemensamt initiativ att bilda en intresseorganisation för idéburen vård och social omsorg. Nitton år senare omsätter Famnas nu hundratalet medlemmar 9,4 miljarder kronor och har närmare 9 800 anställda.

Famnas verksamhet finansieras främst genom medlemsavgifter, statsbidrag och projektmedel. Statsbidraget har Famna fått sedan 2007 för sitt kvalitets- och utvecklingsarbete.

Sedan våren 2018 är det fullständiga namnet på organisationen Famna – riksorganisationen för idéburen välfärd och medlemmarnas verksamheter omfattar allt från avancerad sjukvård och social omsorg, till folkhögskolor, skolor, förskolor och arbetsintegrerande sociala företag.

För mer information om Famna och dess verksamhet, se **www.famna.org**.

Famna

Riksorganisationen för idéburen välfärd

Besök: Krukmakargatan 21

Post: Box 17011, 104 62 Stockholm

info@famna.org

www.famna.org